

TANÍTÓBARÁT.

HAVI KÖZLŐ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

ZIEGLER GÉZA.

Tartalom :

1. Jogviszonyaink általános szabályozásáról. Irta Schimmer József. —
2. Tömörüljünk. Irta. Somsich Sándor. —
3. Bielek Károly beszéde. —
4. Miként szeresheti meg s tarthatja fenn a tekintélyt a tanító falun. (Öveges Kálmán pákai tanító élet- és jellemrajza). Irta Endreffi. —
5. Helyzetünk. Irta Völgységi. —
6. Beküldött művek. 7. —
8. Mi ujság? —
9. Hogyan becsülük meg? Irta Alcsiki. —
10. Társalgó. —
10. Nyilttér.

BUDAPEST, 1887.

TAMMTOBARAT

1891

THE

TANÍTÓBARÁT.

Havi közlő.

Megjelenik minden hó közepén.

Előfizetési ára:

Fél évre . . . . . 1 frt.
Egész évre . . . . . 2 frt.
Egy oldal hirdetés . . . 5 frt.

Január.

A lap szellemi és anyagi részét illető küldemények így címezendők: „Tanítóbarát szerkesztőségének Budapest, I. Lovasut 4. sz.”
Kéziratokat nem adunk vissza.

Jogviszonyaink általános szabályozásáról.

Mig népnevelésügyünk törvény által szabályozva nem volt, mig a községi rendszer ki nem fejtetett és a tagosítások meg nem történtek, a kegyuraságok és községek által adományozott föld, termény, vagy csekély pénz, — s a hitfelekezeteknél a kántortanítók részére egyháztörvényileg meghatározott párbér, képezték a l t a l á b a n az iskola — fentartási alapot.

Később midőn a művelt Nyugot példája mutatá, hogy az állam jóléte, boldogsága lakóinak általános műveltségétől függ, a népnevelésügynek elsőrendű fontossága nálunk is elismertetett. A negyvenes években a nemzet jobbainál már általános volt az óhaj, hogy a népnevelést emelni — és a többi államok mintájára szervezni kell. Batthyány Lajos hazánk nagy fia, az 1847-iki országgyűlésen a közoktatásra vonatkozólag mondta: „A tudományt be kell vinni a cigány kunyhójába is!” Halhatatlan Eötvösünk pedig a demokratikus alapon felépülő magyar állam egyik első sorban leteendő alapkövének mondta a közoktatást.

Az 1848—49-iki események lezajlása után, midőn a nemzet önérzete el lett fojtva, midőn alkotmányos jogainak gyakorlásától felfüggesztetett: önakaratóból semmit sem tehetett. De az alkotmány visszaállítása után, a törvényhozás mindjárt megalkotta az 1868 évi XXXVIII-ik törvény-czikket, mely a közoktatásügyet rendezte. Eötvös megadta a hangot, hogy miképen és mi alapon kell a közoktatást rendezni; de Eötvösnek igen sok nagy jelentőségű kezdeménye félben maradt.

Azt nem mondom, hogy azóta semmi sem történt; mert az 1868. évi XXXVIII-ik t. cz. hatályba lépte után az egyetemes, és később a közokt. ügyi miniszter által egybehívott orsz. tanítói gyűlések, a nevelés és tanítás elméleti és gyakorlati előmozdítására igen sokat tettek: de arra nagyon keveset, hogy a tanítóknak anyagiilag és erkölcsileg oly helyzet legyen biztosítva, a melyben az önfentartás legszükségesebb gondjaitól menten, s a jövőben való megnyugvással élhessenek hivataluknak.

Ezt pedig a közoktatásügy érdeke így kíváná; mert ettől függ óriási részben sikere.

A mi érdekünkben történt is, azt az egyetemes gyűléseknek köszönhetjük; de ez még mind kevés; minket ki nem elégíthet!

Luxusra milliókat, népnevelési czélokra pedig csak ezreket költ az állam.

Pedig ez lehetne másképen is.

A jövő népnevelés költségeinek forrását a tagosítások alkalmával, a községi rendszer kifejtésénél kellett volna jobban biztosítani. Ma már a népiskolák fentartási költségeihez, hova a tanítók fizetése is számíttatik, a tagosítások alkalmával a népnevelés javára kihatott telkek — melyek a felekezeteknél is tulajdonjoggal birtokká váltak — s az egyenes adó után kivetett 5%-os adó is hozzá van csatolva s a népnevelés teljesen rendezve még sincs, mert tapasztalásból tudjuk, hogy a legtöbb községben ezen költségek összevéve sem elégségesek arra, hogy a tanügy csak tőrhetően is rendeztethessék. A mostani viszonyok szerint pedig az állam is nagyon vékonyan osztogatja segélyét.

Kossuth Lajos előre látó bölcsességével 1848. aug. 24-én a népnevelés költségeinek mikénti beszerzéséről így nyilatkozott: „nem ismerem, nem mondom Európának, hanem az ismeretes világnak minden országai között tartományt, hol, ha a községi rendszer jól kifejtek és helyesen alkalmaztatik, a népnevelést oly kevés áldozattal oly magas fokra lehessen emelni, mint Magyarországon, de ha a községi rendszert a szükségek rovatóból kitöröljük, akkor Magyarországot képtelennek hiszem csak az iskolatanítók fizetésére is.

Megmondom miért, hogy éppen Magyarországot látom ily helyzetben. Példa gyanánt egy pár szóval emlitem a szabad Amerika népét; az azon ösztönnél fogva, mely a nemzetben nemcsak egyénileg, de nemzetileg is megvan, — a terjeszkedést a két Óceánig természetes hivatásához számítván, amint egy bizonyos tartományt kijelelt, hogy az idővel ő hozzá fog tartozni, előmennek az ugynevezett satterek egy lovas taligával s kezdenek irtogatni. Amint 50—60 ember irtásokat csinál oly helyeken, hol addig emberi szó nem hallatszott, azt mondja az északamerikai szövetséges status: ez a mi territoriumunk, menjen oda egy mérnök s huzzon egy diagonális vonalt s ossza el 600 holdból álló darabokba azon tartományt s mielőtt ember volna, elosztják s minden 16-ik karóra oda van írva: „népnevelés alapba“. Mielőtt ember, város volna a jövő nevelésnek, alapja már a 16-ik karón ki van mutatva. S ennek alapján volt lehetséges, hogy ily rövid idő alatt Amerika a népnevelésre többet tett, mint a vén Európának akármely nemzete.“

A ki valamely eszme iránt lelkesedik, annak anyagi áldozatra is készen lennie, és annak apostolai iránt sem lehet közönyös.

Új törvények és igen sok organikus intézkedésekre van szükségünk, melyeknek jogosságát minden gondolkodni tudó ember belátja és elismeri.

A méltányos igényeknek kielégítését, a leginkább szükségesnek és megérdemeltnek megadását kéri a hazai tanítószáz! És midőn a tanítószáz ezt sürgeti egy szemernyit sem túlkövetelő, mert csak megérdemelt munkásságának jutalmát kéri, mely kérés, azt hiszem, hogy méltányos. S ha méltányos, miért ne kérelmezhetné, hogy az

ne csak erkölcsileg-, hanem jogilag is elismertessék és biztosítsák. Ha áll az, hogy a társadalom szellemi munkáit oly mértékben becsüli és méltányolja, amely mértékben munkásságuk által javát előmozdítják: akkor mi néptanítók, kik a haza szellemi munkásainak sorában oly fontos kulturális missiót teljesítünk, nem lehetünk mostoha gyermekei a hazának.

A közoktatási törvénynek egyik legfontosabb részét képezi a IX-ik fejezet, mely a tanítókról szól, s ezek sorsának biztosításáról a k a r gondoskodik.

A tanítói fizetések minimuma a 142, 143 és 144-ik §§-ban foglaltatik.

A 142. §. mely a helyi viszonyok tekintetbe vételére oly nagy súlyt fektet, mint eddig tapasztaltuk. általánosságban csak írott malszt volt; s ha nem módosítatik, a jövőben is az marad, és súlyát a hazai tanítóság 80%-a ezután is keservesen fogja érezni. — Mint gyakorlatból tudjuk, a tanítói fizetések megállapításánál a „helyi körülményeket“ a századik helyen sem vették, s a jelenben sem veszik tekintetbe; többnyire a törvény által megállapított 300 frt. minimum az irányadó. De még ez is legtöbb helyen, fele — sőt egész részben termény, föld, vagy ezekhez hasonló jövődelmi forrásokban van megállapítva, mely források jövődelmei többnyire ingadozók és bizonytalanok. A behajtásukról nem is szölok.

Kell tehát, hogy a törvény:

a tanítói fizetések minimumára nézve vidékenkint, a viszonyoknak megfelelőleg, a községek, városok lakóinak számához arányitva fokozatokat állapítson meg;

a fizetést a szolgálati évek arányában országszerte, felekezeti különbség nélkül feljebb emelje.

A fizetési tételek pedig amennyiben azok törvénybe iktattatnak, a pénzérték ingadozása szempontjából időnkint, a viszonyokhoz mérten, törvényes alapon átalakítandók.

A 144. §. mindamellett hogy határozottan kimondja: „A hol a tanítók jelenleg a 142. §-ban kitett összegeknél nagyobb fizetést húznak, ott annak élvezetében ezentul is meghagyandók.“ Országszerte mégis igen sok jövődelemcsontítások történnek.

Ezen §. általánosságban a felekezeti iskolákra szól, amennyiben közoktatási törvényt megelőzőleg, kevés kivétellel csakis felekezeti iskolák voltak.

Most midőn az iskolák szaporítása a kormány által oly nagyon sürgettetik, és tényleg végre is hajtatik; napi renden vannak a már régebbi tanítói — különösen kántortanítói javadalmak megcsontításai; mert legtöbbben az öreg tanítók közül, jövődelmüket díjlevéllel igazolni nem tudják. Igaz ugyan, hogy a legtöbb felekezeti tanító javadalmazása, az egyházlátogatási okmányban benn foglaltatik; de ez inkább a kántorról, mint a tanítóról szól. De meg egyházlátogatás óta egyes helyeken némely jövődelmi forrásokat p. terményt, bort, vagy segéd tartási illeket a községek megváltottak, vagy a kor kívánalmainak megfelelőleg emeltek, mely változás azonban utólagosan a díjlevélbe nem lett bevezetve. Ha most a község-

ben valami változás adja magát elő, p. új tanítói állás szerveztetik, vagy a tek. iskolaszék és a nemzeti jegyző úr megújja a tanítót: ezen illetékeket egyszerűen megtagadják tőle, mert azok jogosságát alaposan igazolni nem tudja.

Ismerek községet, hol a tanítónak díjlevelében segéd tartási czimben 6 köböl búza és 10 bankó forint van megállapítva. Később a 70-es években a tanító kérésére a 6 köböl búza, és a 10 bankó forint 120 o. é. forintra lett felemelve, mit a megye a községi költségvetés felterjesztésekor szintén helybenhagyott.

De később a körülmények változtak. A kormány sürgetésére önálló tanítóságot kellett szervezni. Ekkor az iskolaszék a képviselőtestülettel egyetértve, a 120 forint segéd tartási díjat megtagadta a kántortanítótól és hozzácsatolta az újonnan szervezett iskola tanítójának fizetéséhez, indokolva azzal, hogy ez a községi költségvetésben eddig is tanítói fizetés czimén szerepelt. A szegény kántortanító hiába hivatkozott a régi ususra; elesett bizattól, de a régi terhet azért nyakán hagyták.

Vannak helyek, hol a régebbi tanítók, a tagosítás után nyert tanítói földektől is elestek, vagy ha egészen el nem estek is, de megosztottak a későbbben szervezett iskolák tanítóival.

Olyan eset is fordult elő, hogy pályázat-hirdetéskor az iskolaszék a tagosításkor nyert tanítói földnek csak felét írta ki, mert hát a második tanítói állás szervezése már nagyon a körmére égett; számítani kellett az új tanítóra is. Néhány frttal pótolva, megvolt a törvény által meghatározott 300 frtnyi második tanítói fizetés is.

Az iskolaszék eljárásának jogosságát pedig azzal indokolta, hogy a tagosításkor kihatott föld községi tanítói föld czimben szerepel a földkönyvben és nincs kizárólag a tagosításkor fennállott tanítói állásokhoz telekelve.

Ezekhez hasonló esetek gyakran fordulnak elő, s ha ez így megy, helyzetünk mindinkább elviselhetetlenebbé válik. Ez tarthatatlan állapot, ezen segíteni kell! Az állam ilyesmit nem nézhet el; a nemzeti kulturának factorai több elismerést érdemelnek!

A II-ik számú törzskönyvi táblázat helyes kitöltése némileg segíteni fog ezen a bajon; lesz mégis egy jogi alapunk, melyre a fentebb előadottakhoz hasonló eseteknél, mindenkor jogosan hivatkozhatunk. Hogy pedig a táblázatok helyesen vannak kitöltve, semmi kétséget sem szenved, mert maguk a tanítók is aláírták.

Fölkérendők volnának továbbá az egyházmegyei hatóságok, hogy egyházmegyénként a tanítók díjleveleit — a tanítók által is aláírva — bekérnék, mely díjlevelek lennének aztán a jövőben a pályázati hirdetéseknel az irányadók. Sőt kívánatos volna, hogy a főpásztorok egyházmegyéjükben, az egyhm. tanfelügyelő vagy helyettese által, a tanítói javadalmakat, mint az alsó papságét, összeiratnák. Ekkor tűnnék ki igazán, hogy mennyi javítani való van e téren.

Ha fizetésemelés, bor, termény, vagy ezekhez hasonló jövődelmi források megváltatnak, vagy felemeltetnek, akár a község —

akár a hitközség részéről; az iskola jellege szerint, a megyei, vagy egyházmegyei levéltárban letett díjlevélbe, valamint a tanítóéba is, azonnal bevezetendők.

Igy mégis csak biztosítva lesznek a jövődelem csonkítástól, a kissé jobban dotált tanítói állások is.

Az előadottakból látható, mennyire időszerű, hogy összes jogviszonyaink szabályoztassanak!

Adja Isten, hogy óhajunk mielőbb teljesüljön!

Mező-Kövesd.

Schimmer József
elemi- és ipariskolai tanító.

T ö m ö r ü l j ü n k .

„Csak morzsát vigyünk bár, s töltsünk hézagot;
Sok morzsa dombbá és domb hegygyé leszen.“

Vörösmarty M.

Nem írói viszketegség, az irhatnámság, de édes mindnyájunk érdeke, a tanügy — melynek szerény magam is egyik igénytelen harcosa vagyok — érdeke az, mi ezuttal kezembe adja a tollat, hogy azzal fölfegyverkezve sorakozzam az ügyünkért síkra szállt „Tanítóbarát“ kibontott zászlaja alá, legnagyobb készséggel vivén morzsámat a dombhoz, mely hivatva van hatalmas hegygyé alakulni. Hogy zászlónkat győzelemre vihessük, illetve zászlónk alatt győzelemre vihessen bennünket vezérünk, barátunk, a „Tanítóbarát“; első és főkellék a tömörülés. (Nem tömör-ülés!) Ugy hadiköltséggel (a „Tanítóbarát“ előfizetési díja) mint fegyverrel (toll) szálljon minden tanító a táborba, hisz maga vezérünk mondja, hogy minden tanítónak nyitva állanak a „Tanítóbarát“ hasábjai, mindegyik kifejezést adhat ott jajainak, nézeteinek. Nem a stílust, az irányt, de a tartalmat tekintti a „Tanítóbarát“ a hozzá beküldött közleményekben. E biztató szavakra vevém fel én is a tollat, hogy irjak.

Sorakozzunk! Tömörüljünk! Csak vállvetett munka vezethet célhoz, csak szoros összetartás mellett érhető el a cél, mit a „Tanítóbarát“ eléje kitűzött; társadalmi s anyagi helyzetünk emelése vel tanügyünk emelése. Megkezdettük a harcot, végezzük is be azt, mert — mint egyik jelesünk, Garay János mondja; „Aki mit elkezd s el nem végzi: nem tett semmit.“

Nekünk pedig tennünk kell, mert már tarthatlanná vált helyzetünk. Hisz amit teszünk, önnönmagunkért, a tanügyért teszünk. Mert ki tagadhatná, hogy társadalmi s anyagi helyzetünk javításával javulni fogna tanügyünk állapota. A nemzet napszámosa nem lévén kénytelen a megélhetés nehézségeivel küzdeni, teljes erővel munkálhatna a tanügy javán. Minden önnönmagát, tanügyet igazán szerető tanító örömmel vesz részt a helyzetünk javítását célzó mun-

kában, örömmel viszi morzsáját a dombhoz, hogy az megtörhetlen hegygyé alakuljon. Nem szabad közönnyel viseltetni csak egynek sem a megindult mozgalom iránt. Egy mindnyájaért, mindnyája egyért!

Igy gondolkozott a „Pécs-vidéki r. kath. tanítóegylet szt.-lőrinczi köre“ is, midőn a nov. 28 án Szt.-királyon megtartott gyűlésén e sorok írójának indítványára — kijelenté, hogy sorakozik a „Tanítóbarát“ zászlaja alá. Hogy kissé bővebben szóljak: Az említett gyűlésre menve magammal vivék néhány számot a „Tanítóbarát“-ból, hogy azokat tanítótársaimnak bemutatva megtegyem indítványomat. Az egyleti jegyző akadályoztatván a megjelenésben, — ftdő elnök ur s a kartársak bizalmas felhívására elfoglalam a jegyzői széket. Kezdetét vette a gyűlés, melynek egyik legfőbb tárgyát a „Tanítóbarát“ bemutatása képezé, mi rövid bevezető beszéd után megtörténvén, az aug., szept. s okt. havi számokból fölolvastam néhány a megindult mozgalmat tárgyaló cikket. Már maga a „Tb.“ borítékja is imponált a kartársaknak, melyet látva mintha csak egy szebb jövőnek hajnalpirját látták volna előttük föltűnni — öröm sugárzék arcukon. Szíven lettek találva az indítvány által, ép úgy mint midőn a cigány valakinek eltalálja szívhez szóló nótáját. Elsimultak az arcok redői, örömpir ült azokra egy szebb jövő reményétől. Örömmel regisztrálhatom tehát, hogy egyletünk sorakozik a fennen lobogó zászló alá, magáévá teszi a megindult mozgalmat. Fizetésünket illetőleg az adóhivataltól fizetendő 600 frt. minimumban állapodtunk meg, egyebekben csatlakozunk a „Tanítóbarát“ szept. havi számában megjelent pontozatokhoz.

Tehát egy egylettel ismét több — felfogva helyzetünk súlyos voltát — sorakozott a zászló alá, tette magáévá a megindult mozgalmat.

Tömörüljük is, mert — mint fent is emlitém — csak szoros összetartás vezethet célhoz, mely célt elérni minden tanítónak — úgy maga, mint a tanügy érdekében — kell, hogy törekedjék.

Tömörüljünk! El ne hagyjuk a zászlót, mely édes mindnyájunkért, ügyünkért bontatott ki s vitetik elől a harcban, melyet csak egyesült erővel vívhatunk ki. Egyesítsük hát erőnket. De mi az az erő?! Arany János mondja:

„És tudod; az erő micsoda? Akarat,
Mely előbb vagy utóbb, de diadalt arat.“

Isten — ki segít rajtunk, ha segítünk magunkon — legyen velünk!

Ózd, 1887. jan. hóban.

Somsich Sándor
néptanító.

Bielek Károly beszéde,

melyet a beszercebánya-egyházmegyei r. k. tanítók őszi nagygyűlésén Záborszky, felső zsadányi néptanító javaslatához mondott.

Mélyen tisztelt Közgyűlés.

Úgy hiszem, mindnyájunknak nevében szólok, midőn azt mondom, hogy Záborszky kartársunk által beterjesztett, anyagi helyzetünk javítása, illetőleg fizetéseink rendbehozása tárgyában tett javaslatát elfogadjuk s ez által jogos fölszólalásunk támogatására, az országban lévő r. k. tanító egyleteket fölhívjuk.

Mert már tovább nem várhatunk; annyi türelem, 18 évi hallgatás után szólunk, pauaszkodunk s kérünk kell, nehogy valaki szemünkre vesse: néma gyermeknek anyja sem érti szavát, vagy hisz' jó dolgok lehet, más különben, ha szorítana valami, kiabálnátok.

Pedig szorít minden oldalról!

Tinta folyik, dikció dikciót ér, szó elhangzik . . . csak egy marad hátra: a tett. A követelmények növekednek, a magyarországi kath. tanítók helyzete már már a reménytelenség stádiumába jutott, de azért még sem érkezik a tett.

Nincs társadalmunknak egyetlen osztálya sem, mely jelen anyagi helyzetével meg volna elégedve. Az ügyvéd új rendtartást sürget, mely létét biztosítja, a professorok, hivatalnokok minden faja petitiózik, a körjegyzők úgy is búsás jövedelme emeltetett, a papi kongrua kérdés napirenden van, különféle egyletek lázas tevékenységet fejtenek ki s működésük célpontja: az anyagi helyzet javítása.

Csak egy pálya munkásai nem mozdultak eddig: a néptanítók.

Tizennyolcz év letelte után — a mióta t. i. a 300 frtnyi fizetésük törvénynyel a papirosra felpingáltatott — bárány türelemmel és reménykedve néznek egy jobb jövő elé, de mind hiába . . . senki sincs, ki sorsukon hathatósan, a törvénynek megfelelőleg segíteni akarna. Mert a mi az alatt történt, ha ugyan történt is itt ott valami, az mind csak olyan foltozás, drótozás.

De, ugyan, miért nem szólalnak egyetemesen a tanítók? Mit jelent ezen mozdulatlanság?

Oly paradicsomi helyzetünk, oly általános jólétünk van talán, a melyben ajkainkat panaszra vagy kérelemre nyitni Istenkisértés volna?

Nem, mélyen tisztelt Közgyűlés, ezen mozdulatlanságnak a felsőbb ügyünket rendbehozni köteles hatóságok indolenciája által előidézett közöny, fásultság és reménytelenség az oka.

Mert akárhányszor bátorkodtak a tanítók, tömegesen, a tanítói gyülekezeteken, anyagi helyzetük érdekében felszólalni, mindig azal torkolták le őket, hogy „az nem tartozik a tanítói gyűlések elé.”

Hát kérdem tisztelettel, hova is tartoznék a tanítók legfontosabb, úgyszólván létkérdésük ügye, ha nem a tanítói gyűlések elé?!

Tessék nekünk azon fórumot megjelölni, melyhez panaszunkkal, kérelmünkkel fordulhatunk s azonnal ott próbálunk szerencsét;

de addig, míg más fórum, mint mostanáig a tanító egyletek, nem létezik, fölszólalásunkkal, kérelmünkkel mindig csak itt fogunk kopogtatni.

A tanítók elhanyagoltsága, nyomora hazánkban sohasem volt nagyobb, mint ma.

Tessék ez valakinek, vagy nem, de bátran, Isten és emberek előtt kinyilváníthatom, hogy nálunk, Magyarországon, most, azon időben, midőn a népnevelés fontosságát annyira minden oldalon hangsúlyoztatják, s elismert dolog, hogy a tanítók sokat emeltek csak az utóbbi években is a népoktatás ügyén, jobban vannak díjazva a szolgálók, mint a népnevelés terjesztői: a néptanítók.

Egy szolga évi fizetése 80—100 frton kívül, tetőtől-talpig ruházat, ezenkívül sokszor egy-két hold szántóföld is, melyet gazdája megművelni és bearatni köteles; hozzájárul az élelmezés, lakás és mosás, télen pedig a házigazdát, ha második helyen is, játsza. Nem felelős semmiért, eteti és tisztogatja lovait, tisztítja, takarítja istállóját, nyugodt lelkiismerettel megy társalogni, míg a terített asztalhoz hívják. Munkája és kötelessége minden nap ugyanaz.

A katolikus tanítók igen nagy része, mondhatom egy harmada anyagi helyzetben vele egy fokon áll egy harmadrésze egy hajszállal előbb és egy harmadrésze egy ujnyi szélességgel utána.

Állításom igazságáról legjobban meg lehet győződni, ha olvassuk a tanítói pályázatokat. Hogy e mellett mily lealázó módon kell a csekély járandóságokat behajtani, minden falusi tanító nagyon jól tudja.

Aztán, bizony, ne csodálkozzunk azon, hogy a kat. tanítók, mint most nem régen történt, a „magasztos“ pályának „jó“ szakát „adva, béreseknek mennek.

Erre ne mondja senki, hogy túlzok; ne hozza fel senki a régi időket, a múlt viszonyait, mert nagy ám a különbség a múlt és a jelen között.

A múltban, a hogy tudjuk, csak itt ott akadt egy-egy művelt, szakképzett ember a tanítói pályán, a többi, azt is jól tudjuk, mi-féle existenciákból került ki. Ezek, társadalmi állásukat tekintve, a szolgálkival állottak egy fokon. Az embert teljesen igénybevevő kötelesség teljesítését senki sem követelte tőlük, a hivatalos teendő mindössze is csak orgonálásból, harangozásból, meg egy pár szent ének és imádság betanításából állott, a mi mellett elég ideje maradt a „kántram“ meg „rektram“ uramnak, hogy életszükségleteiről, földművelés, kézimunka, korcsmai muzsikálás, vagy egyéb szolgálai teendők végzése által gondoskodjék.

Az igények egy szolga, egy korlátolt műveltségű egyén igényei voltak, melyeket könnyű volt ily uton-módon kielégíteni.

Hogy itt-ott kivételek is voltak, nem tagadom, de nagyon kevés számmal s én csak is a többségről beszélek.

Egészen más képet mutat a jelen.

A tanítónak általános műveltségre és szakképzettségre kell szert tennie, mielőtt az iskola küszöbét átlépné. Az iskolában összes testi és lelki erejét igénybe vevő kötelességet kell teljesítenie. A

felebbvalóinak száma megszámlálhatatlan, az ellenőrzés is megvan, mely a mulasztóra ráolvassa a törvényt. Azonkívül a tanítóra az iskolán kívül, a társadalomban is fontos missió vár.

A néptanítói állás, igaz, egy pár év óta erkölcsileg nagyon emelkedett, anyagilag azonban vagy nagyon keveset, vagy épen semmit. Így állott elő az az anomalia, melynek következménye az a nyomor, mely a magyar tanítóság nagy többségét, nem tekintve minőségét, rabigában tartja. Rabigában a szó szoros értelmében, mert az anyagi nyomor, számtani bizonyossággal vonja maga után a szellemit.

A szegény, nyomorral küzdő ember, a néptanítói hivatást, melyhez ép úgy szükséges az egészséges kedély, mint az egészséges ész, kellőleg be nem töltheti.

A nevelés titka a szívhezszólás. De hogyan szóljon szívhez az a szív, melyet a bánat marcangol, hogyan legyen nyájas, szelíd, szeretetreméltó, közlékeny, élénk, kinek lelkét a mindennapi létért való küzdés nehéz terhe nyomja?

Csak ne legyünk túlkövetelők! Ne kívánjuk a néptanítótól, hogy nagyobb színész legyen, mint a színpad embere, kit a világ koszorúkkal halmoz el.

Az 1868-ik évi 38-ik törvényzikk, mely a néptanítói állás erkölcsi emelkedésének oly hatalmas lendületet adott, az anyagi tekinteteket sem hagyta figyelmen kívül. Megállapította a minimumot, melyet a tanítónak fizetésül adni minden iskolát fentartó hatóság köteles.

Sajnos azonban, hogy a törvény rendelete, nevezetesen a felekezeti iskoláknál, vagy kijátszatik, vagy pedig csak irott malaszt maradt, s az ürt, a néptanítói állás erkölcsi és anyagi helyzete között, nem képes betölteni.

Mi katolikus néptanítók, ezen törvény értelmében, legnagyobb részt vagyunk megrövidítve, mert nemcsak hogy legtöbb helyen, egész évi jövedelmünk nem felel meg a törvényben világosan s csak is tanítói fizetés czimén megjelölt fizetés minimumának, hanem ezen minimum meg nem adásánál, több, mindennemű és rangu teendők végezésére is köteleztetünk.

Ez pedig igazságtalanság, mely ellen mindaddig, míg az ügy véglegesen nem tisztáztatik, harczolnunk kell és jogos követeléseink, illetve a nevezett törvény kellő betartásának érdekében, felszólalgatni ki nem fáradunk.

Ennek kifolyása a most benyújtott javaslat is!

Felszólalásunkkal nem akarjuk mi fizetésünk emelését,*) mi ugyan nem volna olyan nagy véték, kivált ha figyeljük más államok tanítónak a helyzetét, hanem csak is azt, hogy fizetésünk a törvény értelmében rendeztessék!

Mit akarunk mi fizetéseink rendbehozatala által?

Semmi mást, csak azt, hogy mint tanítók kapjuk meg a törvényben megállapított 300 frnyi készpénz fizetési minimumot, la-

*) Sőt igen, mert éppen ez közepes közepe a mozgalomnak. — Szerk.

kást, fát és kertet ; — azután, miután a kath. népiskoláknál működő tanítók egyszersmind kántor-organisták is, ezen teendők végezéseért a megfelelő és biztos évi fizetésben részesüljünk ; a stólaris jövedelem rendbehozassék, más akaszték és toldalék pedig, mi a tanítónak ugyan jövedelmül számittatik, hanem mindig kiadásokkal és mi több, kellemetlenségekkel össze van kötve, — mint pld. harangozás, ostyasütés, koldus alias mendiktartás, miseruhák mosása stb. stb. vagy egészen elvétessék tőlünk, vagy pedig ezeknek elvállalása — ha ugyan valamit hozna a konyhára, saját akaratunkra hagyassék.

A mostani kedvezőtlen viszonyaink közt egyelőre ezzel is beérnénk !

Erre, tudom, azt fogják sokan mondani, — (minthogy általános s kedvelt szokás avval kielégíteni a tanítókat) hogy, jó, jó, mind szép és kívánatos, de honnan és miképen ezt mindt érvényesíteni ? — hogy úgy is minden kat. néptanító 300 frtnyi fizetésben részesül s hogy a tanítók fizetéseit, a törvénynek megfelelőleg, a mostani körülmények közt rendbehozni lehetetlen.

Csak egy kis türelmet kérek és mindahárom feltevésre válaszolok.

Sajnos, hogy 18 év alatt, a mióta tudniillik a nevezett 300 frtos hires törvény fenáll, mindig nem tudtak arra módot találni, hogy annak érvényt szerezhessünk. Hát, kérdem tisztelettel, minek alkottak törvényt s miért áll fenn az a törvény, ha nem egyéb mint holt betű, üres szó ?

Spongyát rá, ki kell radirozni, ha arra nem hivatkozhatunk !

De ha már egyszer megalkottatott s most is érvénynek kell, hogy örvendjen, a megalkotóinak kötelességében áll életbeléptetéséről is gondoskodni !

Hanem, mondom én, nem az a baj, hogy nem tudók a törvényt egész terjedelmében keresztülvinni, hanem ott van az akadály, hogy a hatalommal és végrehajtó erővel ellátott hatóságok s más tényezők, szántszándékolt közönyösséggel nem akarnak a rendeletnek érvényt szerezni.

És kérem, honnan s hogyan fizettetének a másfajta hivatalnokok ? Tán úgy, mint a szegény tanítók, akiknek járandó fizetésük pontos kiszolgáltatása helyett, mindig csak „magasztos“ hivatásukról való dicshimnusokat zengedeznek ?

Ugyan, miért nem fizetik evvel a másfajta hivatalnokokat is ? !

Vagy pedig az oknál fogva, hogy minél „magasztosabb“, „magasabb“ a mi hivatásunk, annál kevesebb fizetésben részesüljünk és a száraz lelkesültség mellett többet koplaljunk ? !

Mindig szemünkre vetik magasztos hivatásunkat !

Inkább ne legyen a szájbán olyan nagyon magasztos a mi hivatásunk, csak adjanak nekünk nagyobb s nem olyan száraz darabka kenyeret, majd mi aztán a netán hiányzó magasztosságot helyrehozzuk, kipótoljuk.

Nekünk, ezen szomorú és sanyarú helyzetben mindegy, hogy akárhonnét fiztessék is a tanító, de jutalmaztassék úgy, hogy a

korral, a haladással lépést tarthasson, a tőle megkövetelt működésnek megfelelően és családjában úgy, mint a társadalomban méltó és tisztelt helyet vívjon ki.

Ha a megyékben a katonák beszállásolására, megyei hivatalnokok, segéd, fő, gyámi stb. szolgabírákra, erdészekre, jegyzőkre, irnokokra, körorvosokra, szülésznőkre stbre a kellő gond fordítatik; ha pótadókkal laktanyák, színházak, mulatóhelyek, boulevardok építtetnek, folyók szabályoztatnak, miniszterek nyugdíjaztatnak, lóversenyek s egyéb országos „murik“ rendeztetnek, követválasztásokra 100 ezrek kidobtnak s van mindig mód ezeknek keresztülvitelére, miért részesül éppen csak a tanító ily mostoha sorsban, ily lealacsonyító bárásmódban és miért akarják éppen csak ennek létét kockárára tenni?

A mi a második feltevést illeti, hogy t. i. majdnem minden kath. tanító nemcsak 300, hanem több frtnyi évi jövedelemben is részesül, arra ezt válaszolom.

Hogy minden kath. tanító 300 frtnyi évi fizetésben (már mindent beleszámítva) részesülne, azt határozottan tagadom; mert nagyon sok, nemcsak úgynevezett filiális, hanem kántortanító is van (pld. Turóczban, Barsban s egész diócezisben) a kiknek összes évi jövedelme nem éri el a 300 frtot.

Ezekről azonban nem szólok, mintául nem veszem őket, hanem csak a 300 frtosokat és úgynevezett „zsiros“ kántortanítókat.

Midőn a 300 frtos törvény megalkottatott, a népiskolákat fenntartó közegek és hatóságok siettek ezen megkivánt összeget előteremteni, valahogyan kidrukkolni.

A községi és állami tanítóknak megadatott a tiszta 300 frt, hogy azok is, szegények mellette tenyerüket nyalják — a felekezeti, nevezetesen a katolikus népiskoláknál pedig a törvény, igen csekély kivétellel, tudomásul vétetett és életbe léptetett, de hogyan?

Ha az 1868-ik év előtt volt a katolikus tanítónak készpénzben (ha ugyan volt) 50 frt, az jövőre is maradt; ha rozs, buza, árpa, krumpli, káposzta stb. értéke (mit maga összeszedetett) azelőtt számított neki 80 frtba, mindjárt az új felszámításnál, mint valami börzén, háború idejében, felszökött 150 frtra; stolaris jövedelem, — ha kapott valóságban évenként 30 frtot, — fölszóltatott 80 frtra; 3—4 hold ötödik osztályu szántóföld, ha ugyan tiszta hasznot hozott 10 frtot, megtermékenyítettett 30 frtra; harangozásért járó kicsévelt kévékért, melyeket gyönyörködtetése szempontjából maga szed be „muszájból, bár valóságnak meg nem felelőleg számított neki 15 frt, kikorrigáltatott 40 frtra; — mindehez hozzáadott neki „mellékjövedelmül, illetve“ „javításul“ halottkémiség, koleda, oferák, kantáció, robotolás, gregoráció, mártoni lúd, farsangi nyárs stb. stb. 50 frtnyi értékben s kijött nem 300, hanem 400, szóval négyszáz frt. o. é.

No, az aztán stáció!

De az is történt valahol, hogy így „igazságosan“ fölszámított fizetésből, hogy a törvény meg ne sértessék s hogy a „kántram“

s „pán rechtram“ ne legyen „nagy úr“ a 100 frtot készpénzben nagylelkűen le is húzták!

Hogy legtöbbszörre s egyáltalában, kevés kivétellel így történt s ekkép most is van, mi tanítók nagyon jól tudjuk mindnyájan.

De azért a tanügyi statisztikai kimutatásba mindig jön a tisztán tanítói évi fizetés czimén 300—400 frt, — pedig mi minden nem vagyunk mi ezért?!

Vagyunk tanítók, orgonisták, kántorok, sekrestyések, harangozók, táská, karing és pluviale vívők, asztal körüli felszolgálók, néhutt a plébaniai földök kerülői, halottkémek, iskolaszéki jegyzők (ismertem éjjeli őrt is) toronyóra felhúzóok stb. — Valóságos ezermesterek!

A harmadik feltevésre pedig, hogy t. i. a kath. tanítók fizetéseinek rendbehozatala most, vagy akármikor, keresztülvihetetlen volna, ezt jegyzem meg.

A miről meg nem győződünk, mert nem létezett, annak sikeréről, vagy sikertelenségéről határozott ítéletet nem hozhatunk. Pedig a kath. tanítók fizetési a nevezett törvény értelmében még rendezve nem voltak. Először mondják ki, hogy „muzsáj“, majd aztán meglátjuk, valjon lehet-e, vagy nem.

Ha mindig attól tartottak volna, hogy más mindennevű és rangu hivatalnokok fizetéseit „nem lehet“ rendbehozni, vagy fölemelni, akkor az illetők soh' se lettek volna, fizetésük dolgában oly állapotban, mint most.

Járandóságaink rendbehozatala nem járna oly nagy nehézségekkel.

Felekezeti iskolákon működünk, egyháznak szolgálunk s jövőre is hűen akarunk szolgálni, az egyházi hatóság alatt állunk, tehát legeslegelőször az egyházi hatóságainknál kell orvoslásért esedeznünk.

Es mi mindnyájan szilárdan hisszük, hogy ha az egyházmegyei hatóságaink mostoha sorsunkon segíteni akarnak, azt könnyen tehetik.

Csak rendeljék, mondják ki s parancsolják meg a hívőknek, hogy minden kath. tanító, mint tanító, a hol mostanáig nincs, a törvényben előirt 300 frtnyi fizetési minimumot megkapja, az orgonistai fizetés megállapítottáék, a stoláris jövedelem, a mostani kor követelményeihez képest, a canonica visitáció alapján megújítottáék s helyzetünkön megint sok időre hatalmasan segítve lesz úgy, hogy gond nélkül egész odaadásunkkal és buzgalmunkkal, a kath. népnevelésügynek szolgálhassunk.

A hol pedig a tanító fizetésének rendbehozatalát a község lakóival, valóságos szegénységük miatt, keresztülvinni lehetetlen volna, ott aztán más forrásokról, a melyekben nincs hiány, gondoskodni kellene.

Mig azonban sajtó sebünk radikálisan ki nem gyógyittatik, mig inség, nyomor, küzdés és gond, lelkesültségünk, fáradozásunk, odaadásunk s buzgalmunk rügyeit dérlelni fogja, addig a kath. iskolaügyünk fejlődésének előbbreviteléről hiába fogunk álmodozni;

— addig míg a kath. néptanítói állomások, csak is inséges voltuk miatt, nem jóra való s szakképzett tanítókkal, hanem holmi az utcán szedett kontárokkal, mesteremberekkel s munkakerülőkkal töltenek be, a kath. népnevelésügy virágzásáról egy szót se szólhatunk. Elmondtam, mi szívemet nyomja . . s most, midőn Záborszky indítványát*) még egyszer elfogadásra ajánlom, a főtisztelendő papsághoz, mint ügyünk s kérelmünk teljesítésénél legfőbb s leghathatósabb tényezőhöz, a kat. néptanítók nevében, azon kérelemmel fordulok sziveskedjék sajnálatra méltó helyzetünket már egyszer beismerni és hathatós közreműködésével a szomorú, de való állapotokon halogatás nélkül segíteni, megmutatván ez által nem csak emberbaráti kötelességének nemes teljesítését, hanem a kath. tanítók irányában mindig s annyira hangoztatott jóakarát s szeretetének tetteleg való nyilvánítását is.

Miként szerezhethi meg s tarthatja fenn a tekintélyt a tanító — falun?

(Illustrálva Öveges Antal pákai tanító életrajzával).

Azok a szerencsés tanítók, akik a „Néptanítók naptárát“ (t. i. az ideit) olvasták, bizonyára meleg érdeklődéssel fogadták s teljes meglepéssel élvezték át a győri tan. képző derék igazgatójának a „tekintélyről“ írt szép cikkét. Egy ilyen értekezés után én legalább is vakmerőségnek tartanám gyenge tollammal hasonlóságot szellemben írni e tárgyról; nem utánozni, avagy czáfolni a czélom tehát: csupán csak azokról az elvekről s alkalmazásáról kísérlem meg — egy életrajz keretében — egyet-mást elmondani, amelyek különösen a falusi tanítók helyzetében szerepelnek és amelyekről a fent idézett cikkben említés nem volt téve.

Akik a tanítói állás és hivatás fontosságától, hogy úgy mondjam — méltóságától s a tanítói tekintély szigorú szükségességétől egész lélekkel és szívvel át vannak hatva: azok közé a tanítók közé tartozik Öveges Antal.**)

*) L. a Tanítóbarát 86. évi nov. számban.

**) Ő. született Csanakon, Győrvármegyében 1835. márc. 30 án. Atyja, László, ki a népnevelés tövises pályáján 65 hosszú évig működött, 1836-ban Révfaluban ment kántortanítónak, hol Antalón kívül még négy fia szintén az ő keze alatt nyerte az elemi ismereteket. Ő. gymnasiumi és képezdei tanulmányait Győrött végezte, ahol oklevelet is nyert. Testvérei mind tanítók lettek. Ő. már a képezdebe lépés előtt gyakornokoskodott atyja mellett s azt elhagyva bátor lélekkel pályázott Halászsiba segédtanítónak 1851-ben. Volt még segédtanító Révfaluban, Lébényben, Baboton, Ásványtt, Hédervárott és Pápan s persze — majd mindenütt mint „nótárius és tanító segéd“ — 35—40 frt. fizetéssel! . . . 1859-től 1861-ig mint kántortanító működött először önálló minőségben. Csácon (Zalam.) ahol meg is nősült, elvévén Seidler Venczel rárói kertész ur egyik leányát, Klárát. 1861-től 1870-ig a német-szt-miklósi rk. fióiskola tanítója volt, 1870-től pedig Pákán működik — hivatását felfogó szorgalom s buzgósággal s viruló erőben s egészségben mint főtan. és kántor.

Övegest kitünően jellemzi az, hogy ő férfiúi önérzetét mindig csorbitatlanul megőrizte s az ez ellen jött bárminemű támadással szemben megtudta magát védelmezni. De van is öneki tekinthetőség, amennyire csak lehetséges jelenlegi családi viszonyaink között — a legszebb értelemben venni, vagy képzelni.

Ime tehát, egyik módja a tekintély megszerzése s megőrzésének: a férfiúi önállóságának úgy az anyagi, mint a szellemi téren való nyilvánulása! Hogy miként lehet ezt magyarázni? Csak úgy, hogy: ne adjon a tanító okot arra sohasem, mikép a gyermek őt megítélje; ne adjon okot arra, hogy a gyermek őt nem tökéletesen tanul, művelt, nem kifogástalan erkölcsű, nem rendes, tisztességes személyiségű, nem igazságos, — szóval nem tökéletes emberné nézze.

Eme tulajdonságok közül igaz, hogy a legtöbbet könnyű szerrel is megszerezheti; de azt, hogy a gyermek benne ne a falucsélédjét lássa, már bajosabb dolog elérni. Igazán nagy dolog, tanusítja Öveges életfolyása! Ő, ami a tanítói kötelességeket (azaz hát tegyük hozzá: a nevelői s kántori, stb. kötelességeket is) illeti, azokat mindig lelkiismeretes buzgalommal teljesíté, s tekintélyét mégis úgy kellett — igazán! — „kivivnia.“

Ha egy tanító elmondhatja magáról azt, hogy folytonosan harczolva, küzdve kellett neki dolgozni ama nagy épület felállítása körül, mit önálló nemzeti népnevelésnek hínak, Ő, — egy negyedszázadosnál nagyobb működésével — valóban elmondhatja magáról. Nem tekintve, hogy még az időben a képezdén nyert „csékély ismereteket, hogy a haladó kortól el ne maradjon,“ magán szorgalom utján, könyvekből kellett kipótolnia; nem tekintve, hogy minden működési helyén „úttörőnek“ kellett lennie: ezeken kívül még szívet-lelket elkeserítő physikai akadályokba is nem egyszer kellett botlania a tanítás ösvényén.

Száscon rozzant épülettel s a legrendezetlenebb viszonyokkal találkozott. Képzelni kell a helyzetét, mikor, mivelhogy ő elődei ama szokását, hogy „karezgabonáját“ zsákkal a hátán szedje be, nem követte: azt fogták rá, hogy büszke... Mikor már azonban élvezhette volna kitartásának eredményét, akkor meg papjával gyült meg a baja: férfiúi önérzetét meg nem tagadhatván, (hiszen fiatal ember volt) visszavonult: lemondott állásáról s N.-Szt.-Miklósrá ment. Itt, daczára a nép általánosan ismert rossz tulajdonságának, 9 évig (ameddig rajta kívül még senki sem) munkálkodott. Különösen a magyarság terén (még akkor) és a fatenyésztés ügyében mutatott fel dicséretes sikert. 1869-ben a „Zalamegyei gazdasági egyesület“-től 50 frt jutalmat is kapott, s azonkívül még „tisztelbeli tagsági oklevéllel“ tüntette ki őt. Azonban itt épen szorgalma volt az, ami „bajt“ hozott a nyakára. A község, mivel a faiskolatért „ő“ elvétette tőlük, illetve igazi rendeltetési állapotába helyezte, megharagudott reá s investigatiót hozott ki ellene. De ezzel épen az ellenkezőt érték el, mint amit akartak. A vizsgáló bizottság mindent a legpéldásabb rendben talált. (Ekkor történt meg nála

az a vig epizód, hogy egy kis fiu „vizsgálja“ annyira elragadta a jelenvoltakat, miszerint kalapját majd tele szórták aprópénzzel, úgy hogy a kis nebuló, mikor hazament, sugárzó arczczal kiáltott atyja elé: „Nini apám, száz forintot kaptam!“ . . .) Azonban a nép ezért csak „feszítéd meg“-et kiabált, miért is az akkori tanfelügyelő, Bója Gergely rábeszélte őt, „hagyja ott azt a népet, mely olyan embert meg nem érdemel“. S így történt, hogy 1870-ben a pákai kántortanítói állást foglalta el.

Itt ismét „uttörő“ volt, de ez nem csüggeszté el őt. Hévvvel fogott nagy munkájához s oly szép sikerrel dolgozott, hogy 1872-ben már iskolája egyike volt Zalamegye jeleseinek. Legalább Bója tanfelügyelő úgy ítélte meg. Egyszerű falusi iskolából több gyermek tovább tanult.

Ezek közül jelenleg egy- M e n d l y Károly, polg. isk. ipar-tanár, 2 néptanító, mind hárman saját megyéjük szellemi felvirágoztatásán munkálkodnak, Ezeken kívül 2 iparos pályára lépett a polg. iskola 3—4 osztálya elvégzése után, 2—3 pedig még mindig felsőbb intézetbe jár.

De pákai élete is telve van lelket rázó kellemetlenségekkel. Akik olvasták a hazai tanügyi lapok 1885. és 86-ki folyamait azok bőven ismerik azt az elkeseredetten vívott ádáz háborút, melylyel Ö.-nek megkellett küzdenie. Oka természetesen mindennek nem volt egyéb, mint az, hogy „tudatában van ő annak, hogy mint tanítót, őt is megilleti bizonyos tisztelet“ s nem tűrte el azt, hogy „cselédként“ bánjanak vele. Papja és a nép már annyira vitte, hogy az ügy püspök és minister elé is jutott, s ő még sem — esett el!

És vajjon nincsen e abban része egyik-másik más tanítónak is, hogy egyeseket ilyen kellemetlenségek érnek? De bizony van! Sajnos, hogy vannak, de vannak közöttünk olyanok, akik röviden szólva — csepp önérzetet sem táplálnak magokban. Ezeknek megkell javulniok s aztán, ha minden tanító úgy viseli magát, mint kell, — vagy hát szóljunk világosan: ha mindenik Öveges bátyánk példáját követi — biztosítok mindenkit, hogy nem leendő többé panasznak a tekintély dolgában!

Ime, kartársak, egy t a n u l s á g o s élet képe!

De hát életrajzot is írok, azért hát szerény czikkemet befejezendő, elmondom még, ami hátra van a kép leírásából.

Hogy Ő mennyire megtudta nyerni a józanul gondolkozók elismerését, mutatja az az eset, amikor T a l a b é r jelenleg neves író) szt. balácsi plébános egy alkalommal azt mondta neki: „Irjon magának olyan szolgálati bizonyítványt, aminő tetszik, én aláírom!“ De Ő azt felelte, hogy „akkor az a legrosszabb fog lenni“ mire aztán az irt neki olyant, hogy „avval még tán a mennyországba is el lehetett volna pályázni“.

Az egyleti élet Ö.-nek szintén egyik kedvencz ideája volt. A 68-as években 2—3 collégájával faluról-falura járt agitálni az egyesülés eszméjével. A „Zalamegyei ált. tan. testület novai járáskörének“ pedig megalakulásakor elnöke lett, s 3 évig vezette

azt. De a göcsei tanítóknál észlelt közöny s egyes kartársainál tapasztalt szellemi gyarlóság teljesen elkedvetleníték őt s ma már jelenleg ugyan szintén elnöke a „novai esperesi kerület tantestületének” — semmi v o n z ó t sem érez az e téren való ténykedésben...

Szóljunk valamit Ö. családjáról is. László fia jelenleg — szép reményekkel biztató — tanító P á k á n, oldala mellett, a második osztályban. (Jellemző, hogy az a nép, mely kevéssel előbb az apát majdnem keresztre feszíté, a fiut majdnem egyhangulag választotta meg.) Irma leányát G ö n t é r G. E n d r e náprádfai tanító bírja nőül, 3 gyermeke pedig körében — feledteti véle az élet keserűségeit.

Adja Isten, hogy még elnyerve valahára az elismerés koszorúját, számtalan évig élvezhesse a reá váró nyugalmat és boldogságot!*)

Endreffi.

Helyzetünk.

A tanítónak a mai kor kívánalmai szerint ezermesternek kell lennie.

Minden tudomány, mesterség és művészet benne legyen az ő kisujjában, sőt még mint dr. Gerlóczy ur akarta, még azt is tudja a tanító, mit az Istenen kívül senki sem tud, t. i. a gyermek hajlamait, tehetségeit és a jövőjét biztosító pályáját meghatározni.

A tanítónak nemcsak hogy beszéd- és értelemgyakorlatokat, írást, olvasást, szám- és mértant, földrajzot, hazai és egyetemes történelmet, alkotmánytant, természetrajzot, természettant, vegytant, nyelvtant, egészségtant, éneket és tornát kell tanítania, hanem azonkívül kalap- és kosárfonást, lombfűrészvetet, egyszóval a házi ipar minden ágát.

Finális helyen a hittan sem felejtendő, aztán illő, hogy zenét is tudjon, legalább manap minden művelt embertől elvárható, hogy valami hangszeren tudjon játszani.

Ez volna a tanítás

De hisz tudjuk, hogy a paedagógiának egyik sarkalatos elve: n e v e l v e t a n í t a n i. Hogy mily nehézségekkel van ez mind összekötve, csak tanító tudhatja.

Ha az állam valami újítást akar tenni a közoktatásügy keretében, nem érheti el célját a tanítók nélkül.

A hírlapok, azaz csak a kormány által segített, subventionált lapok elég okosak ilyenkor szép vezércikkben nyakra-főre dicserni magasztos hivatásukat és a jövő szép reményeivel kecseg-

*) Arczképét nem mellékelhettem e sorokhoz, mert 1-ször sohasem volt neki s 2-szor szerénysége miatt nem tudtuk arra rávenni, hogy magát ez alkalomból lefényképeztesse.

tetni, mint a csalfa délibáb a fáradt vándort csalogatja. Mondom, ezt teszik a subventionált hivatalos és félhivatalos kormánylapok, de csak addig, míg keresztülvittük a kulturágot, míg missiónkat teljesítettük.

És aztán? Aztán ismét a régi ignorálás, lenézés, megalázatlanság a köszönet.

Vagy hallotta-e már valaki, hogy egy országatya vagy a miniszter maga felszólalt volna a tanítók súly napszámos-fizetésük emelése ügyében? Egy szót sem!

Ha tanfelügyelői állomás üresedésbe jön, kit tesznek oda? Van arra elég érdemes multtal bíró egyik-másik kormányemberrel rokonságban levő proletár, bukott földesur, aki ha nem is tud megfelelni a hivatalnak, de a tizenkétszáz forintot mindenestre zsebre tudja vágni.

És ha az ember kérdi, hogy miért nem neveznek ki tanítót tanfelügyelővé, azt feleli rá a miniszter: „ott veszem őket, ahol kapom“, azaz a kit ajánlanak. Tanítónak nem lévén pretektora, nem is ajánlatik és így csak tanító marad élettogytaig 3—400 frt mellett. Hogy pedig a miniszter magának fáradságot venne, közgei által tanítót ajánlatni, azt csak nem lehet várni tőle?!

Nagyon magasztos intézmény még az is, hogy nyolczévi fáradságos tanulás után 10 frt havi fizetést kap és teljes ellátást. Ezért aztán köteles 100—120 nebulóval zsufolásig telt teremben tanítani és „ő kelme“ a tekintetes iskolaszék által ellenőriztetni magát. Nemde nagyon alkalmas eszköz a tekintély emelésére?

Hogy mennyi a tekintélyünk és mennyire lesz ez a magas kormánytól pártolva, ecclatánsan bizonyítja a nem nagyon rég történt promontori eset, melyre bizonyára mindenki még elég világosan emlékezik, ki a tanügyi lapokat csak kissé forgatta. Szegény ártatlan volt, ő maga kért önönmaga ellen teljes ártatlanságának tudatában investigátiót — és ez a nyakát szegte. Ő maga személyesen járt a kormánynál, a tanítók in corpore tettek lépéseket ügyében és a satisfactiója az — elcsapása volt.

Igazság! te csak a papíron élsz még, a valóságban már csak híredből ismernek.

Igaz, vannak tanítók, kik csak szégyenfoltok testületünkben, és sajnos, hogy ilyen még aránylag nagyon is sok van.

Itt tegyen a kormány lépéseket.

Reformálja tanítóképző-intézeteinket és ne vétessen mindenféle bukott frátert, takács és csizmadia legényt fel, ki egy kicsit írni, olvasni és talán kornyikálni tud. Törölje el a képezdékben azt az ominózus felvételi vizsgát és kívánja meg a jó eredménnyel végzett középiskolai bizonyítványt. Mert ha gyomot és gatz vetünk, buzát nem arathatunk.

Aki egyszer tanító, az az is marad.

Rangfokozat ismeretlen nálunk.

A még 18 éves okl. tanító pályájának zenitjén áll épugy mint kartársra, ki már 50 esztendeig áll a múzsák szolgálatában.

Föl tehát pályatársak és tömörüljetekek a „Tanítóbarát“ fennlobogtatott zászlaja alá és követeljétekek az államtól anyagi és társadalmi helyzetetek javítását. 24000 ember követelését számba kell venni az államnak, ha rimánkodását, jajgatását és kérését nem is hallotta. Kivánságtok jogos és azért bátran is követelhetitek.

Hozzátok elő az egyesületben és az egyesület interpelláltassa járási országgyűlési képviselője által az országházban. Így tegyen minden egyesület és akkor követelésekteknek elég fog tétetni.

De ehhez mindenekelőtt szükséges a tömörülés és összetartás. „Viribus unitis“ jelszava felséges királyunknak, válaszszuk mi is ezentul és célt fogunk érni.

Völgységi.

Hozzászólás a nyugdíj-törvény revisiójához.

Tudva van az, nemcsak előttünk, tanítók előtt, hanem hazánknak minden e dologban belátni tudó és akaró polgárai előtt is, miszerint a tanítók fizetése oly csekély, hogy abból csak szigoru kiszámítás és nélkülözés mellett is alig vagyunk képesek ugy-ahogy megélhetni. Minek következtében a legjobb akarat mellett sem tehetünk félre legkevesebbet sem munka képtelenségünk vagy agg életkorunk idejére.

Egyedüli reményünk a nyugdíjba van helyezve.

A nyugdíjtörvény revisiója tárgyában Berger Vilmos sárbovárdi kartársam által tett azon elmés indítványt, mely a „Tanítóbarát“ 11-ik számában közöltetett s mely szerint kérelmezni kellene, hogy „a szolgálati idő 30 évben állapittassék meg, hogy a nyugdíj 300 frtról 400 frtra emeltessék, hogy az özvegyi segély 200 frt, a szülővel bíró árva dija 50 frt s a szülőtlen árva dija 100 frt legyen“ — én is magamévá teszem.

Azonban jónak látnám még a következőkkel megtoldani:

Azon tanítóknak, kiket a nyugdíjtörvény szentesítése már önálló tanítóságban talált, ne 1870-től legyen számítva nyugdíjképességük, hanem önállóan működni kezdett első évüktől, mivel sokan vannak közöttünk, kik a nevezett törvény életbeléptetése előtt már több évig sanyarogtak s küzdöttek ezen pályán s hajlott koruk miatt még csak reményük sem lehet arra, hogy a nyugdíjtörvény jelenlegi szabályai szerint a 30 éves nyugdíjképességet elérhessék. Már most miből fognak az ilyen — a népnevelés terén annyi ideig küzdött tanítók megélhetni agg korukban? Talán abból az egyszáz s néhány forintból, melyet 15—20 évi szolgálat után számítvának számukra évenként? tekintetbe nem véve azt, hogy már 30 vagy több éves tanítók?

Inség és nyomor lesz a haza ezen napszamosainak jutalma?!

Ináncs.

Hankó János,
kántortanító.

Beküldetett.

Magyar-német zsebszótár. Irták Dr. Nemeth Antal és Csemez József. 368 oldalra terjedő szép nyomdai kiállítású könyvecske. Ára csak 60 kr. Igazán megéri!

Számolási gyakorlókönyv Mocnik módszere nyomán írták: Bay Ferencz, Baumgarten Soma, Gáspár Imre és Schőu Bernát győri tanítók. Mi indította szerzőket ezen tankönyv megírására, erre a könyvhöz csatolt előszó így felel:

Mi a gyakorlati iskolai életben számtalanszor tapasztaltuk, hogy a használatban levő számolási gyakorlókönyvek nem felelnek meg az igényeknek. Nem felelnek meg pedig azért, mert a legprimitívebb paedagógiai elvek mellőzésével nem könnyűről a nehezebbre, — hanem többnyire fokozatos átmenet nélkül hirtelen a legnehezebbre csapnak át. Vannak ugyan egyes tankönyveink, melyek e tekintetben dicséretes kivételt képeznek, de ezek többnyire németből átfordított munkák, melyek a legjobb esetben is idegen szelleműek és idegen viszonyokat tárnak elénk. Emellett kiállításuk oly gyarló, hogy különösen a törtszámok rontják az ifjuság szeméit.

Elhatároztuk tehát, hogy Mocnik egyedül célhoz vezető módszere nyomán magyar számolási gyakorlókönyvet írunk, mely szépen kiállítva, igen olcsón legyen kapható. Mi a dologban anyagi hasznot nem keresünk, a népiskolának akartunk szolgálatot tenni; ha e célunkat elértük, akkor dusan látjuk jutalmazva törekvésünket.^a

A hazai néptanítószág bizonynyal megbotránykozva olvasta lovag Mocniknak tiltakozását a Néptanítók Lapja mult havi egyik számában, hogy „nevét cégerül nem engedi felhasználni.“ Ezen drasztikus kifejezés éppen nem illik szerzők eljárására, mert ők csupán módszerét követték, mint pl. az abéce-írók Stephani és Graser módszerét anélkül, hogy ezáltal vétenének valaki ellen. Szerzők nem cégerül tették a műre Mocnik nevét, (hiszen apró betűkkel van rányomva) hanem egyszerűen meg akarták vele tisztelni Mocnikot, aki úgy látszik jobbnak találta saját művénel, s attól tart, hogy a négy győri tanító munkája leszoritja az övét a könyvpolezról. Kivánjuk, hogy úgy legyen.

M I U J S Á G ?

Iskola egy fa belsejében. Németországban Ellbingtől éjszakra mintegy két mérföldre van egy tölgyfa, a melynek átmérője 9'36 m. Egyszer egy egész osztály 35 tanuló foglalt benne helyet. Az üreg ajtóval van elzárva és nagy gond alatt áll.

Az ungmegyei tanítóegyesület a lapunk mult évi szeptemberi számában előadott javaslatokat minden tanítóegyesületnek megküldötte elfogadás végett.

Lapunk jövő száma egy érdemes néptanító életrajzával és arczképével jelenik meg.

Tima Lajos kartársunkat decz. 27-én nagy csapás érte, a mennyiben hű és gondos neje szül. Dombay Mária, 39 éves korában elhunyt. Adjon az Isten csendes nyugalmat neki, gyászoló férjének pedig vigasztalást.

A néptanítók naptára még kapható.

Olaszországi kollegáink ugyancsak irigylésre méltók. A közoktatásügyi miniszterük azt tervezi, hogy felemeli a fizetésüket, és pedig városi iskolákban 1100 lírától 1200-ra; 1000-ról 1100-ra, 800-ról 950-re, 700-ról 900-ra; falusi iskolákban 880-ról 900-ra, 770-ről 850-re, 650-ről 800-ra, 715-ről 880-ra, 605-ről 750-re, és 550-ről 700-ra.

Székes.Fehérvár sz. kir. város 30 tanítója közül a múlt évben 11 részvett ama szerencsében, hogy 100-nál jóval több gyermeket tanított egy teremben, egyik pláne 180-at, mondj: száznyolcvanot tanított az egyesített II. és III. tanfolyamban. — Ezek csakugyan megérdemelnék azt a 60 frt lakbért (ott a tanítóknak nincs lakbérük), melyért tavaly folyamodtak, s a „nemes“ város csak azzal biztatja őket: „Majd ha lesz pénz.“ — De azzal nem biztatja, hogy a 180 gyermek egy részétől megszabadítja.

Gáspár János 50 éves jubileuma. Országszerte ünnepélylyel ülték meg december 8-án Gáspár János alsó-fehérmegyei tanfelügyelőnek, a jeles és nagy érdemű tanférfiúnak ötven éves jubileumát. Egy félszázad óta működik e derék férfi a tanügy terén. Fáradozásának legszebb sikerét abban az általános tiszteletben láthatja, mely iránta tanítói körökben nyilvánul. A tisztelet és nagyra-becsülés méltán megilleti az ősz férfit. Nemcsak a legnépszerűbb tanfelügyelő, de a legbuzgóbb is, a kinek bokros érdemei vannak a paedagogia és tanügyi irodalom terén is. Nagy Enyedre sereglettek az említett napra tisztelői, a távolabb lévők pedig a tanítói egyesületekben és tanintézetekben rendeztek „Gáspár ünnepélyt.“ Nagy-Enyeden az ünnepélyt az általános tanítótestületnek évi gyűlése előzte meg, melynek Gáspár az elnöke. Ennek befejeztével az összegyűlt tömeg a városi vendéglő nagytermébe vonult, a hol lélekemelő volt a jubiláris ünnepély. A teremnek minden zuga megtelt. Ott voltak az erd. egyh. m. képviselői, a Bethlen főtanoda igazgatósága, a balázsfalvi érsekség és tanítóképző küldöttsége, a kolozsvári ref. főiskola, N.-Enyed város küldöttsége, a megye tisztikara, Szolnok-Doboka megye tanítóküldöttsége, Deés város polg. isk. tanári kara, Maros-Vásárhely, Hunyad m., Torda-Aranyos m., Kis-Küküllő m., N.-Küküllő m. stb. tanítóegyesületeinek küldöttei. Énekszó közben vonult az ünnepelt férfi a terembe, a hol Nagy Lajos a tanítóképző intézet igazgatója remek beszédben méltatta Gáspár János nagy érdemeit. Réthy Gábor tanár alkalmi ódját Krizmanits Eleonóra urhölgy szavalta, Sebestyén Sándor pedig az ünnepelt életrajzát olvasta föl. Ennek bevégezte után a városház disztermében fogadta az ünnepelt a küldöttségek tisztelgését. Délben 250 személyre terített szűcs bankett volt, este pedig hangverseny és táncmulatság. Az ország minden részéből érkeztek üdvözlő sürgönyök, száznál jóval több. Dr. Dárday az ünnepelt nevére szóló 500 frtos alapítványhoz 50 frtot küldött sürgönyileg.

Hogyan becsülik meg a tanítót!

A ki a Kászon-alesiki szolgabírói járás főembere: tek. Nagy József urnak „viselt dolgairól“ — a „Magyar állam“ czimű lap 1886-ik évi 91-ik é az „Ellenzék“-i lap 1883 évi 267-ik s több számaiból némileg tájékozva volt az a nevezett szolgabíró urnak Csik Szt.-Mártonban múlt év november hó 3-án

megejtett „időközi“ orsz. gyűlési képviselő választás alkalmából, a tanítói tekintély s általában a tanítótság rovására — Csik-tusnádi tanító T. I. személye ellen — elég meggondolatlanul elkövetett, megrovást érdemlő eljárásán sem utközik meg.

Ugyanis, mint minden — a kormány részére sikerült — képviselői választást, egy ezt is, egy kis lakoma követte. A helység emeletes korcsmaházának földszinti egyik termében az alsóbb rendű választók közül többen — juhtokány mellett — poharaztak; míg az emelet szobájában az intelligens választók részére — a választókerületből e célra kiszemelt 4—5 tanítónak is — dusan terített asztal vala rendezve.

T. J.-nek dolga lévén egyik ismerős emberével, betért a földszinti terembe és az illetővel — állóhelyzetben — hosszabb beszélgetésbe eredett. Ez alatt a Cs.-Szt.-Györgyi „népzenekar“ (falusi emberek- és legényekből alakult fuvóhangszer kezelői) testületileg vonult a földszinti terembe, megtisztelendő egypár nótával az abban mulató atyafiakat. Megjegyzendő, hogy a Cs.-Szt.-Királyi népzeneészek is alkalmilag a választásra eljöttek volt. Kevés idő múlva a Szentkirályiak „karmester-“e is — szerencsétlenségére — a sokszor emlegetett terembe ment. Nem lehet tudni mi okból keletkezett a felek között zavar elég az hozzá, hogy a Szentgyörgyiek a Szentkirályiak karmesterét ünnepélyesen kidobták a szobából az utcára.

Természetesen a műveletet nagy lárma, zajongás kísérte, mely az emeleti szobában mulatozó — s már-már, öröm- és bortól egyaránt ittas szolgabíró ur füléig gyorsan eljutott.

Nem is volt rest a szolgabíró ur (a kepe és pénzfizetés hátralékaink behajtásánál egészen ellenkezőleg cselekszik), mert két csendőr kíséretében — tanult „örmesteri“ pontossággal, sietve a helyszínén termett s a nélkül, hogy egy árva szóval is tudakozódott volna a zavar okozója felől, a tömegem keresztül — a még akkor is privát ügyeit beszélgető T. I. tanítóig hatolt, kire az „Ő“ — káromkodásra mindig igen czélszerűen alkalmazni szokott rikácsoló s épen azért nem a legtisztességesebb — hangján a számos bent levők fülhalleréig imigy rivalt:

„Ön a zavar okozója, távozzék, mert különben rögtön bezáratom“!

A szokatlan jelenség barátunkat, a ki erről siralmasan panaszolt később alig, hogy kővé nem dermedtette.

Végzetlenül zavarában 2—3 másodperczig régi helyzetében mozdulatlanul állott; de már ekkor önkéntelen kimozdított a csendőrök fegyvertussai által, melyeket azok reá — a sz. bíró ur rövidke „vigyék“! — parancsára nyomban „taszítólag“ alkalmaztak is.

Barátunk megértve a felsőbb parancsot — a mellékszobán keresztül — szó nélkül távozott; jól tudván azt, miszerint az engedelmesség nem volt kárára soha senkinek. Távozott, de csak az emeleti szobáig, a hova a sz. bíró ur is nemsokára követte; azonban itt már, csak félhivatalosan történt kettőjük között az ügynek további megbeszélgetése.

Midőn barátunk elég bátor volt sz. bíró urnak illetén alaptalan — tekiütélyében sértő — nyilvános kitámadásáért megkockáztatni a kérdést: hogy t. i. minő ok indíthatta őt e végzetes, tulbuzgó hivatali eljárásra! Sz. bíró ur illő szerénységgel válaszolt: „igy volt nálam bejelentve, egyik bandát a másik rovására dicsérte s e miatt történt a zavar.“ A miről pedig, sem a választás előtt, sem azután egyáltalán szó nem volt.

A mondottakból tehát, világosan kitűnik az, miszerint T. S. tanítótársunkat állítólagos „bandadicsérés“ bűne miatt (Szükség esetén kéznél lévő bizonyítvánnyal szolgálhatok, melyben T. S. ártatlansága mellett 12 — szavahihető egyén tanuskodik) N. J. sz. bíró nyilvánosan beakarta záratni.

Ime kedves kollegák! egy újabb bizonyítéka annak, mely szerint nemcsak a nép szereti a tanítók erkölcsi botrányát előidézni, hanem még azon urak is, kiknek ezt — az ügy érdekében — elsimítani volna kötelessége.

Föltéve, de meg nem engedve, hogy T. I. barátunk — Alcsikon egyike a szerény, becsületes jó tanítóknak, — mint olyan állítólagos „zavarokozó“ — lett a sz. bíró urnál bejelentve, akkor is más eljárást vártunk volna az illető urtól.

Máskülönben mit várhat az ember egy „3—4 oszt. végzett“ tanulótól?!

Aunyi áll, hogy a „nemzet nagyjai“-nak a néptanítókról elmondott elismerő nyilatkozatairól a Kászon-alsíki főszolgabíró ur egy kukkot sem hallott annál kevésbé olvasott! A velök való elbánása legalább is arra enged következtetni. Pedig, az is hasznos tudnivaló volna ám!

Egy kis gyakorlati tanítás igazán nem ártana neki!

Alcsiki.

TÁRSALGÓ.

1-ső kérdés.

A balsors oly állásra vezérelt, hol fizetésem egy részét az iskolába járó gyermekek után befolyó tandíj képezi, kik közt nagyon sok szegény, fizetéképtelen találtatik; minek folytán évenként mint egy 15—20 frt fizetés csonkítást szenvedek, a mi ha mindjárt nem sok is, de egy családos ember budgetjében mégis fontos szerepet játszik.

Ezen veszteség és az ehhez járult egyéb körülmények arra indítottak, hogy ennek kárpótoltatását a község, illetve az iskolaszéknél megkísértssem. A nemes szivü és tanítóinak sorsát szivén hordó iskolaszék azonban a helyett, hogy ezen kérésemet méltányolta volna, kegyeskedett elhatározni, miszerint a szegény gyermekek a törvény értelmében tandíjmentesek és azok helyett a község semmi néven nevezett kárpótlást adni nem tartozik.

Van-e erre nézve valami törvényünk és miként intézkedik az a tandíjmentességben?

Kérem k. kartársaimat sziveskedjék engem erről valaki e becses lapok jövő számában felvilágosítani, hogy azután a kellő intézkedéseket; a kösséggel szemben megtehessem.

Petrasovics Imre
tanító.

NYILTÉR.

Ez a valóság.*)

Igy fejezi be Csákós János hanyi tanító a „Tanítóbarát“ 11. számában megjelent nyilttéri levelét. — Lám, lám! hát csak igaz, hogy még mindig több a farizeus, mint a mellét verő vámos. Ennyi leczkére azt hittem, hogy Csákós J. magába száll, becsületes megalázódással belátja alávaló tettét, bocsánatot kér a megbántott tanítói testületől s erős fogadást tesz, hogy többé hasonló hitványságot nem követ el. — Hiába, farkasból bárány nem lesz soha!

Sokáig vártam, míg a 8. szám által hozott cikkem megírásához fogtam. Tudakozódtam előbb viselt dolgairól s arról győződtem meg, hogy régi dolga, s a hanyi gaztett között természetes összefüggés van.

Azon kezdi a védelmet Csákós, hogy „bárki írta is a kérdéses cikket, vagy ellenségem, vagy fáj a szive Hanyért, vagy rosszul van értesülve, vagy szándékosan ferdítette el a dolgot.“ Így szokott minden himpellér mentege-ödzni. Mondhatom, nincs miért ellensége lenni. Nekem Csákós J. nem árthat vagy tán is mert jellemét irigyleném? Csak megvetés lehet, mit iránta érezhetek. Ez kötelességem is, hisz Pandur Pál derék kollegám is így ír: „Az ily alacsony lelkű emberek méltán megérdemlik, nemcsak az olyan eljárást, mint a minót Öveges K. és társai követtek, de méltók, hogy mint utálatos veszett teremtmények, mint az emberiség söpredékei s minden nemes jellemet levetközött r'pököktől mindenki undorral s megvetéssel forduljon el.“

„Vagy fáj a szive Hanyért.“ Elhiszi mindenki, hogy nem, ha kijelentem hogy 1035 lélekkel bíró községben igen szép uri lakáson kívül 750 frt fizetésem van. (Bocsánat a véletlenül történt dicsekvésért!) Hanyon, a 460 lélekkel bíró hitközségben a fizetés 300 forint, miből Csákós J. 82 frtot. (készpénzben és egyebekben) elengedett.

„Vagy rosszul volt értesülve.“ Ott voltam a helyszínen, teljesen úgy történt a dolog, miként a 8. számban leírtam. Ezt bizonyítja a 3 tanító is még, kik velem együtt szintén tanui voltak Csákós J. megválasztatásának.

„Vagy szándékosan ferdíté el a valóságot.“ Nohát ezen kitétel megmutatja, hogy Csákós csakugyan olyan, mint Hanyon láttuk. Hanyon alávaló tetteiben ismertette meg magát, itt meg hazug, szemtelen állításokkal áll elő. Eszembe jut Shakespeare mondása „Ki bünt elkövetni vakmerő, az azt tagadni szintoly szemtelen.

„Igaz, hogy cifra volt a hanyi mesterválasztás,“ ennyit elismer Csákós is, de éppen ő tette azt cifrává. „Senki sem tudja a valóságot, mert előre kicsinált terv szerint történt minden.“ Tudja-e Csákós ur, hogy éppen ezzel árulja el magát.

A valóságot, a tervet, melyet diadalra juttatni csakis önnel lehetett, az egész vidék ismerte. Régi ez nagyon, el is mondom a históriáját.

Atyám 37 évig volt hanyi tanító. Összes „készpénz fizetése 44 forint volt. Jegyző lévén egyuttal, addig kért az illető helyeken, latba vetve saját csekély befolyását is, míg 1861 táján, tagosztály lévén, a hanyi tanító számára szép kis birtokot mért az inzsellér. Egy pár százhős ekkor rábeszélte az egész hitközséget, hogy a 44 forintot többé ne fizesse, mivel annak fejében van adva a 9 katasztrális hold birtok. Ehhez még azt is mondták, hogy a 44 forint a jegyzői teendőkért volt adva a hanyi r. kath. tanítónak, hogy elvétetvén a

*) E rovat alatt közlöttekért nem felelős

jegyzőség a tanítótól, megszünt a 44 forintnak kiszolgáltatása is. — A félre vezetett kitérés meg is tagadta a 44 forint kiszolgáltatását. Atyám, a ma már 83 éves agg, követelésétől el nem állott. Két évi pör után, 1867-ben Eötvös József báró elrendelte, hogy az évek óta visszatartott 44 forint azonnal egyösszegben kiszolgáltassék. Meg is lett a pénz egy krajczárig! Atyám a legnagyobb erélyvel védte a tanító jogát, közben a földek munkáltatását (szántás aratás, trágya kihordás stb., miket Csákós mind elengedett!) s 16 frtnyi (ismétlő isk. járó) tandíjat is elfogadtatott.

Mindent megtett s mindent elkövetett szegény apám, csak hogy utódjai számára mennél nagyobb fizetést biztosíthasson. Nem hitte szegény akkor még, hogy Csákósok jönnek, kik a helyett, hogy gyarapítanak a tanító fizetését, gyalázatosan licitálnak, „hogy náluknál száz perccel különb kollegájoktól elsőségre juthassanak.“

Nohát a hanyiak a 44 frtot atyámnak rendesen lefizették — a per után, megnyugodva azon, hogy majd az új mestertől elvonják. Atyám nyugdíjaztatván, utódja lett Vendler Viktor. Ő tőle le akarták a hanyiak huzni a 44 frtot, de nem engedett. Hanem Vendler után jöve Csákós uram, ki mindenről lemondott volna, ha a hanyiak kívánják; legfeljebb napát tartotta volna meg pót-ékekességnek. . . .

Az utolsó hanyi választáskor Danics Albert expandur felírta egy $\square$ de ciméternyi papírra a leszállított fizetést. Nem volt ez díjlevél (mint ez Cs. J. mondja), csak egy ostoba próbatevés, hogy találkoznék-e egy magáról megfélemedezett ember, ki magát ezért felfogadtatná? — Jöttek a konkurensok, megnézték a helyet, bejelentették magukat s ezzel a választás napjáig félre álltak. Mikoron Csákós János jött, minden megváltozott. Bekvártélyozott az iskolagondnokhoz, Geier Lajoshoz, a választást megelőző három nappal. Ajánlotta magát s a midőn a gondnok előadta, hogy a ki a 44 frtot (s egyebeket) elengedi, azt fogják megválasztani, hát Csákós János le is mondott azonnal az illető fizetés-neméről s így meghajolt a fizetést lehúzó kompánia akarata előtt. Ott is maradt mindjárt Geier gondnoknál s segédkezett a cséplésben. Soknak csak azért is megtetszett, mert jó cséplő volt. „Közénk való“ mondák, s igazok volt. Mégis azt mondja Csákós, hogy díjlevelet nem látott semilyent. Igaz, hogy tulajdonképi díjlevél nem volt — miként ezt magam is az előbb tagadásba hoztam, — hanem meg volt az a kis fizetési jegyzék, miről az expandur a fizetést lediktálta. — Ujlag kijelentem (és szavamnak, melyben kétkedni senki sem szokott, mindenkor helyt állok,) hogy a választás úgy történt, mint én a 8-ik számban leírtam.

„Választás után rögtön elővették a kést s díjlevelet és lemásoltatták (miért nem mondja: lemásoltam), aláírták (miért nem mondja: aláírtuk) és mentünk jelteni a választás eredményét Káptalanfára, hol a választási jegyzőkönyvet aláírták, de más díjlevelet ekkor sem láttam (?!!), a mint ők csinálták, meg nem mutatták senkinek.“ — Hát ezen passusban mi van? Ugyan szilajcsákó modra van összetakolva. Ebben akar egy monumentális czáfolatot mondani s mond olyant, hogy a számalom mosolya jó ajkunkra, látva a kínos vergődést. Azt mondja, hogy a választási jegyzőkönyvet aláírták, de más díjlevelet (mint a választási jegyzőkönyvet) nem látott. Tehát a jegyzőkönyv díjlevél, épen úgy, mint a mesterné asszonyosság „Zsófi néni.“ (Folyt. köv.)

Szerkeszti és kiadja: *Ziegler Géza.*

POSTA.

Azon barátaink, kik ujévi jókívánataikkal szerencséltettek, fogadják e helyen forró köszönetünket. Mi is kívánunk minden jót kedves olvasóinknak, hiszen nagyon ránk fér, kik a hazának csaknem mostoha gyermekei vagyunk. — Uj előfizetőinket, mint uj barátainkat üdvözljük. Örvendünk, hogy a Tanítóbarát, mindenütt a hol megismerik szives fogadtatásra talál. Kiszling Pál közölgük. **Balogh Istv. F. Gagy.** Fizetni csak hirdetésért kell. Olyan cikket „mely a néptanítósnak tanulságos“ mindig szivesen közlünk habár a jelen mozgalmak között a tanulságosnak eléje tesszük a szükségset, anyagi viszonyainkra hasznosat. **Schimmer J.** A lap buzgó terjesztéséért forró köszönet. Valóban szép eredményeket mutatsz fel. — **Sárváry J.** Az 5 kr. többlet javára irtuk. — **Schneider István Pécs.** Bizony kollega nagy baj az, hogy ilyen könyörgő nyomtatványokkal kell a Néptanodához előfizetőket fogni, de ha netán én is azon „egynéhány“ közé tartoznám a „kiknek elpártolása által a lap fenmaradása veszélyeztetnék, szivesen beküldöm az előfizetést, már csak a curiosum kedvéért is, hogy legyen olyan tanügyi lapszerkesztő Magyarországon, aki ellenséges érzelmű kollegájának lapjára előfizet. — **Sz. I. Fertő Szt. Miklós.** A küldött 1 frtot az 1886. év II ik felére bejegyeztük. — **Alcsiki.** Cikkének nyelvezetén meghagytuk a székely zamatot. — **Talda J. Pozsony-Hidegkut.** Főtisztelendőséged kétszer is akar fizetni? Egyszer is igen szép, hogy pártolja a néptanítók érdekeit. Az 1886 évi folyam második felére jul. 21-én kaptunk egy forintot, így tehát a most küldött két forintot az 1887-ik egész évi folyamra jegyeztük be — **Bay F.** A nyugtát és a hiányzó számokat postára adtuk. — **Németh György.** Válaszát csak most közölhetjük, a mult számra későn érkezett. — **Kiss Sándor.** Szép egyetértés lehet önök között Bár másutt is úgy volna. — **Szuhay Lajos.** Előfizetése nem juniussig szól, mint ön véli, hanem szeptemberig, mert a jan. marc. hónapokra 1886 okt. 19-én köldött 50 krt. A mi a rengeteg „éljent“ illeti, visszakívánjuk, és örvendünk, hogy buzgó embert nyertünk önben. **Gallasz György.** Minthogy ön az első előfizető az 1888-ik évi naptárra, s ezen előfizetését még 1886 decemberben beküldötte, a naptárt diszkötésben fogja annak idején megkapni. — **Szentgyörgyi Gy.** Eltettük a közlendő köze. — **Kircz J.** Cikkét közölgük. **Kindlovits Gy.** A lap szétküldésekor minden előfizetőnk nevéhez tesszünk egy jegyet, azután összeolvassuk a czimszalaggal ellátott lapokat, hogy annyi-e mint az előfizetők száma. A decemberi szám jegyét az ön nevével megtaláltam, tehát a lap elküldetett, és ha nem kapta meg, okozza a postamesterüket, mert Bpsten nem veszhet el. Különben, hogy panasz ne legyen a hiányzó számot én magam adtam fel a postára. **Tóth J. Garé.** Örömmel értesültünk, hogy ön egyike a Tanítóbarát legbuzgóbb hiveinek. Hát mástól kell az ilyet meghallani? Fogadja barátai kezzszerítésünket! **Réz Mihály.** A küldeményt megkaptad-e? **Öber J.** Mennyire vannak az előkészületekkel? Jó lesz a tavaszra hagyni. — **Szedenik F.** Cikkét eltettük. Mig anyagi viszonyaink rendezve nincsenek, addig hagyjuk őket, majd azután rájuk kerül a vizes lepedő! Előbb küldött cikkét is ezen alkalomra tartjuk fenn. A nyomtatványt köszönettel visszaküldjük. **Oláh J.** A cikket majd annak idején közölgük. A naptárba szánt dolgok gyűjtését már meg lehet kezdeni. Üdvözet! — **Tamás I.** Igen örvendünk, hogy ön teljes elégtételt fog nyerni. Az ottani tanítóegyesületnek becsületére válik, hogy kartársuk reputációját megrvédik, — **Allami El. Isk. Szolyva.** Az elismervény lapunk jelen számához csatoltatott, — **Szabó K. Szombathely.** A törvény nem ismer egyházi és felekezeti iskolákat, miért is megkülönböztetése helytelen. B. levelének többi pontjára nincs észrevételünk, mert olyan nézeteket tár fel, a melyek nagyon is egyé-
niek. — **Dudich I. Ön,** a ki lapunk megindulása óta buzgó hívünk, azt hisszük mindjárt gondolta, hogy tévedés van a dologban. Ezt mi már másnap észrevettük, de már akkor a küldemény elment. Üdvözet! — **Egressy Péter.** A kérdezett lapot megtalálja ön, ha egyszer, Bpstre czimezi a levelet, mert a főpostán minden lap be van írva és ott tudják, hogy melyik lapnak hol van a kiadóhivatala.

A

Tanítóbarát előfizetési ára:

egész évre . . . 2 frt.

fél évre . . . 1 frt.

Megjelenik minden hónap 15 és 20-ika között legkevesebb egy iven. Minden második hónapban arczkép vagy zenemelléklet van lapunkhoz csatolva.

A Tanítóbarát 1886. évi folyama

2 frtért kapható.
